

EESTI KUNSTIAKADEEMIA
Kunstikultuuri teaduskond
Muinsuskaitse ja konserveerimise osakond

Katerina Laansoo

NARVA-JÕESUU SUVILA. ANALÜÜS JA ETTEPANEKUD.

J. Poska 42, Narva-Jõesuu linn, Ida-Virumaa

2022/2023 õppeaasta

Arhitektuuri konserveerimise ja restaureerimise täiendkoolituse lõputöö

Tallinn, 2023

SISUKORD

SISEJUHATUS	3
1.1 Piirkonna ajalooline kujunemine	5
1.2 Kinnistu ajalooline ülevaade.....	8
2. HOONE MATERJALIKASUTUS JA TEHNILISE SEISUKORRA KIRJELDUS.....	17
2.1 Vundament ja sokkel.....	17
2.2 Välisseinad.....	18
2.3 Korsten.....	21
2.4 Katus	21
2.5 Uksed ja aknad.....	23
2.6 Aed, piire	24
2.7 Põrandad	25
3. VÄÄRTUSED.....	26
4. KOKKUVÕTE.....	27
5. KASUTATUD KIRJANDUS JA TEISED ALLIKMATERJALID.....	28
LISAD	29
Lisa 1: Fragment L. A. Mellini kaardist. 1798	29
Lisa 2: Maamõõtja Henrih Ebroki koostatud Naroova-Jõesuu (Hunberburg ja Šmetske) kuurordi plaan. 1905.....	30
Lisa 3: Asendiplaan 1905 aasta.	31
Lisa 4 Ostu-müügileping 1905 aasta.	32
Lisa 5 H.Vetrovi testament 1931 aasta.....	33
Lisa 6 Kinnisvara jagamisleping 1939 aasta.	34
Lisa 7 Narva linna kohtu otsus. Kinnistu omistamise kohta. 1968 aasta.	35

SISEJUHATUS

Käesoleva töö eesmärk on analüüsida J. Poska 42 ühekordse puidust maja ajalugu, materjalikasutust, tänast seisukorda, kaardistada säilitamist väärivaid detaile ning anda täpsed soovitused ja juhised hoone säilitamiseks ja renoveerimiseks.

Antud hoone on minu hea sõbranna suvila ning tema pakkus mulle selle uurimiseks, sest nende pere on huvitatud suvila taastamisest ja renoveerimisest.

Objekti andmed:

Aadress:	J. Poska 42, Narva-Jõesuu linn, Ida-Virumaa
Valmimise aasta:	-
Katastri nr:	51301:001:0160
Maa sihtotstarve:	elamumaa 100%
Kinnistu suurus:	1342 m ²
Muinsuskaitsealine staatus:	puudub

Objekti asukoht (Joonised 1, 2, 3):

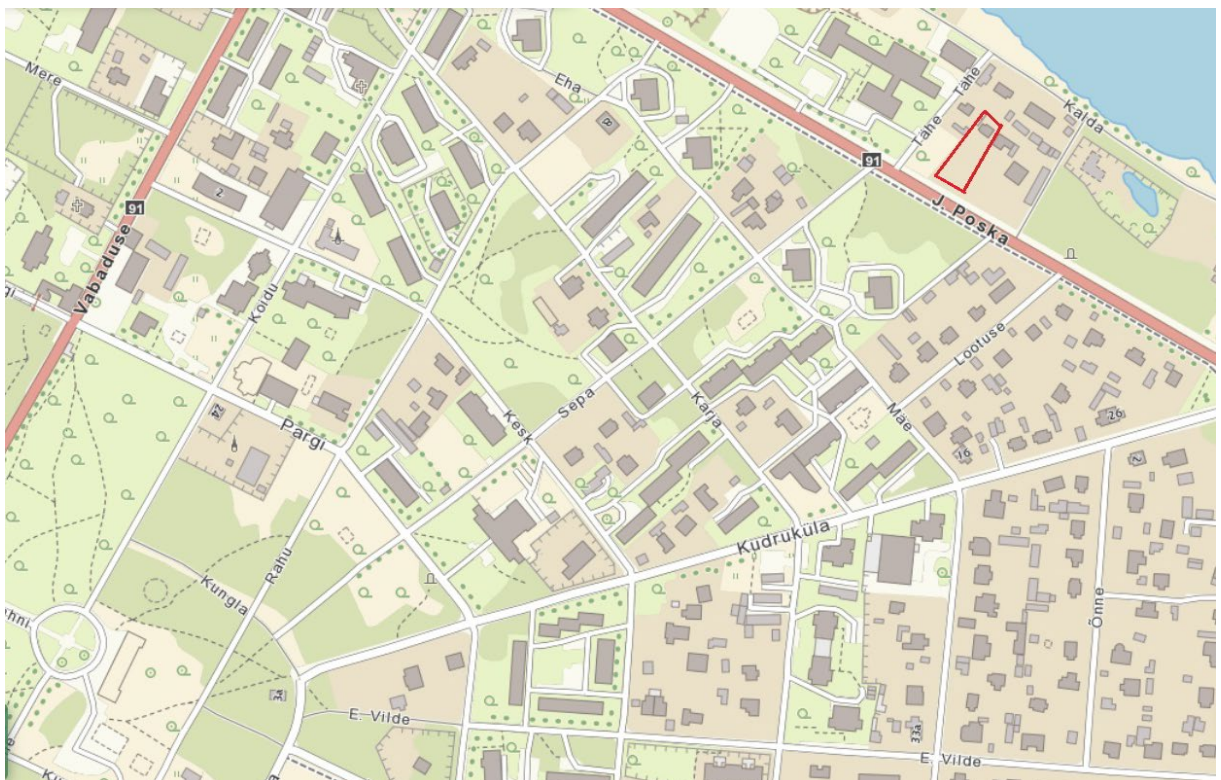

Joonis 1. Narva-Jõesuu linna paiknemine Eestis ¹

¹ Maa-ameti kaardirakendus. (vaadatud 01.04.2023), autori joonis

Joonis 2. J. Poska 42 paiknemine Narva-Jõesuu linna suhtes ² (allikas: Maa-amet, autori joonis)

Joonis 3. J. Poska 42 paiknemine Narva-Jõesuu linnas ³

² Maa-ameti kaardirakendus. (vaadatud 01.04.2023), autori joonis

³ Maa-ameti kaardirakendus.(vaadatud 01.04.2023), autori joonis

AJALOOLINE ÜLEVAADE

1.1 Piirkonna ajalooline kujunemine

Hungerburg ja Magerburg – need kaks viletsusest jutustavat saksakeelset kohanime tähistavad kaartidel Narva jõesuudme varasemaid asukohti (Lisa 1). Jõe läänekaldal asus Hungerburg ja idakaldal Magerburg. Kuid varasem asustus oli siin piirkonnas juba enne nimede saamist. Umbes 7000 aastat tagasi, kui Litoriiameri taandus, tekkisid Eesti rannikule kaunid laguunid. Üks suuremaid oli Narva jõe suubumiskoht, mis asus tänase Riigiküla kandis. Riigiküla arheoloogilised leiud kinnitavad, et sinne rikkalik taimestik ja loomastik meelitas kiviaja inimesi, kes tegelesid hülgepüügi, kalastuse, jahinduse ja korilusega.

Tänase Narva-Jõesuu asula kohal on inimtegevuse jäljed seotud eelkõige Narva jõe kui veetee kasutamisega. Narva jõgi võimaldas Läänemerelt pääseda Peipsile ning sealt edasi Pihkva maile, Rosona ja Lauga jõe kaudu aga ka Novgorodimaale. Juba 14. sajandil asus Narva jõe suudme lähedal Kudrukülas kalastuskoht. Esmakordselt mainiti Narva-Jõesuud 1503. aastal Liivi ordumeistri Wolter von Plettenbergi märkmetes, kus räägiti, et Ivangorodi kindluse ehitamise tõttu on muutunud kalapüügivõimalus Narva jões. ⁴ Samal aastal kinnitas ordumeister Narva foogti ning Kudruküla ja Vepsiküla talupoegade õigsuse edaspidi kalastada ka jõesuudme juures meres ning andis loa ehitada jõe vasakule kaldale kalamaju ja noodakuure. Rannikule ei lubatud ehitada elumaju, seal ei tohtinud kaubelda ega kõrtsi pidada.

17. sajandi teisel poolel ehitati jõesuu vasakule kaldale esimesed elumajad.

Narva rae 1684. aasta korralduses, milles keelati jõesuu õllemüük, kasutati esmakordselt kohanime Hungerburg, tõlkes Näljalinn. Ühe legendi järgi andsid linnale nime saksa kaupmehed, kes sattusid rannikule merehädalistena ega suutnud sealt toitu leida. Teise legendi järgi oli Peeter I asulale Hungerburgi nime andnud. Ta olla Põhjasõja ajal Narva jõe suudmes söömata jäänud ning siis ta hüüdnudki: „Hungerburg!“. Nimi püsis kuni 1922. aastani, kui linna uueks nimeks sai Narva-Jõesuu. ⁵

⁴ M. Ivask, S. Andrejeva ja M. Tuuders. Narva-Jõesuu – supelsaksad südames. Eesti Rahvustraamatukogu Digitaalarhiiv DIGAR(S). <https://www.digar.ee/viewer/ru/nlib-digar:327680/287744/page/5>

⁵ K. Tamber, T. Keva. Eesti NSV kuurordid. Lk. 27.

18. sajandil hakkas jõe läänekaldal vähehaaval kasvama kaluri- ja lootsiasula. Narva-Jõesuu toimis sisuliselt Narva eelsadamana (Joonis 4 ja 5).⁶

Joonis 4. Narva jõe suue 19. sajandi lõpp 20. sajandi algus.⁷

Joonis 5. Narva jõe suue 19. sajandi lõpp 20. sajandi algus⁸

Arvatavasti tugevate meretuulte tõttu hakati esialgu hooneid ehitama piki Narva jõe kallast sisemaa poole. Asula põhituumik paiknes jõesuudme vahetus läheduses suudmest edelas kolmnurksel maismaatükil. Asulas oli turuplats, mitu poodi, kool, kreeka-katoliku kabel ja kalmistu.⁹

⁶ M. Ivask, S. Andrejeva ja M. Tuuders. Narva-Jõesuu – supelsaksad südames. Eesti Rahvustraamatukogu Digitaalarhiiv DIGAR(S). <https://www.digar.ee/viewer/ru/nlib-digar:327680/287744/page/6>

⁷ M. Ivask, S. Andrejeva ja M. Tuuders. Narva-Jõesuu – supelsaksad südames. Eesti Rahvustraamatukogu Digitaalarhiiv DIGAR(S). <https://www.digar.ee/viewer/ru/nlib-digar:327680/287744/page/12/>

⁸ M. Ivask, S. Andrejeva ja M. Tuuders. Narva-Jõesuu – supelsaksad südames. Eesti Rahvustraamatukogu Digitaalarhiiv DIGAR(S). <https://www.digar.ee/viewer/ru/nlib-digar:327680/287744/page/13/>

⁹ M. Ivask, S. Andrejeva ja M. Tuuders. Narva-Jõesuu – supelsaksad südames. Eesti Rahvustraamatukogu Digitaalarhiiv DIGAR(S). <https://www.digar.ee/viewer/ru/nlib-digar:327680/287744/page/20>

Narva-Jõesuu esimesed krundid jagati välja 1874. aastal Mereküla tee (praegu Vabaduse tänav) ja mere vahelisele alale praegusele Aia tänava piirkonda, mis asus vanast lootsikülalt läänes. 1880. aastal täiendati planeeringut, mille tulemusel tekkis otsetee Narva suunas (praegune J. Poska tänav). Otsatee oli tollase Eestimaa kubernerini nõue, et eraldada slummilik kaluriküla aristokraatlikust supelasulast.¹⁰

1880. aastaks oli Narva-Jõesuu kuurordi pool juba 175, vanas kalurikülas 179 krunti. Viimane hävis suures osas aga 1886. aasta tulekahjus, kuid selle käänlised ja kitsad tänavasihid säilisid. Vana kaluriküla tänavastruktuur on veel aimatav jõesuudme lähedal, Suur-Lootsi ja J. Poska tänava vahelisel alal. 1893. aastal täiendati planeeringut veelgi, selle tulemusena lisandus umbes 150 krunti. Ühtlasi lõppes sellega kuurordi planeerimine (Lisa 2).

1894. aastal nimetati Hungerburg ametlikult kuurordiks. Suur oli Narva tolleaegse linnapea Adolf Hahni panus kuurordi rajamisse ja arendamisse. Esimese maailmasõja eel elas Narva-Jõesuus 800 majas 3500 kohalikku elanikku ja 10 000 suvitajat.¹¹

Villaarhitektuur oma arvukate variantidega moodustab Eesti puitarhitektuuris omaette gruppi. Kuigi enamik Narva-Jõesuu suvilaid hävis Teises maailmasõjas, siiski endist meeleolu kannavad veel Aia tänaval vene-, mauri-, palatso- ja juugendstiilis puitvillad¹²

Paralleelselt tööstuse arenguga muutus ka inimeste elulaad. 19. sajandi II poolel hakati suuremat tähelepanu pöörama vaba aja veetmise võimalustele ja kasvas jõukam elanike kiht, kes oma suveaja veetsid puhke- ja kuurortlinnades. Üheks pärliks kujunes Narva-Jõesuu, kus männimetsa alla kerkisid villad ja pansionaadid kauni vaatega merele.¹³

Narva ja Peterburi kaupmehed ja töösturid ehitasid uude kuurorti omanäolise arhitektuuriga maju, kujundades sellega lausa eraldi Hungerburgile omase suvilaarhitektuuri stiili. Asula oli võrdlemisi ühtlaselt hoonestatud lopsakate puitpitsvilladega, mis olid kuulsad oma

¹⁰ M. Ivask, S. Andrejeva ja M. Tuuders. Narva-Jõesuu – supelsaksad südames. Eesti Rahvustraamatukogu Digitaalarhiiv DIGAR(S). <https://www.digar.ee/viewer/ru/nlib-digar:327680/287744/page/21>

¹¹ L. Mihhailov. Narva jõe asulad: Narva-Jõesuust Vasknarvani. Tallinn: Tallinna Raamatutrükikoda 2016, lk 68, 70.

¹² K. Hallas. Eesti puitarhitektuur / Eesti Arhitektuurimuuseum, Eesti muinsuskaitseinspeksioon. Tallinn, Eesti Arhitektuurimuuseum, Tehnoprint 1999, lk 102

¹³ K. Hallas. Eesti puitarhitektuur / Eesti Arhitektuurimuuseum, Eesti muinsuskaitseinspeksioon. Tallinn, Eesti Arhitektuurimuuseum, Tehnoprint 1999, lk 110

ornamentika poolest. Stilistiliselt oli palett lai – historitsismi alaliikidena olid esindatud nii 19. sajandi Lääne-Euroopas levinud Šveitsi stiil kui ka neorenessanss, mauri stiil jpt. ¹⁴

Varasemaid nn šveitsi stiili näiteid oli A. Stieglitzi villa (Joonis 6) Narvas Kreenholmi asulas (1852, hävinud), mille arhitektuur mõjutas ilmselt ka hilisemate Narva-Jõesuu suvilate ilmet.

15

Joonis 6. Stieglitzi villa Narva lähedal 1867 ¹⁶

Paljude hoonete fassaadidelt võis välja lugeda ka rahvusromantilise nihestusega Vene talupojastiili ilminguid, mis olid tugevalt vernakulaarse taustaga, kuivõrd seda rakendasid siin Venemaa põhjaaladelt, peamiselt Karjalast ja Vologdast pärit ehitusmeistrid. Selle tõttu kujunes Narva-Jõesuu arhitektuurne ilme sootuks teistsuguseks kui näiteks Pärnu või Haapsalu oma. ¹⁷

1.2 Kinnistu ajalooline ülevaade

1905. aastal toimus kinnistu (Lisa 3 ja 4) ostu-müügi tehing ja omanikuks sai Hariton Nikifori p. Vetrov. Testamendis, mis oli tehtud 1931. aastal, Hariton Nikifori p. Vetrov jagab osadeks ning tema tütar Maria Belikov koos oma tütarde Veera, Olga ja Ludmillaga pidid saama

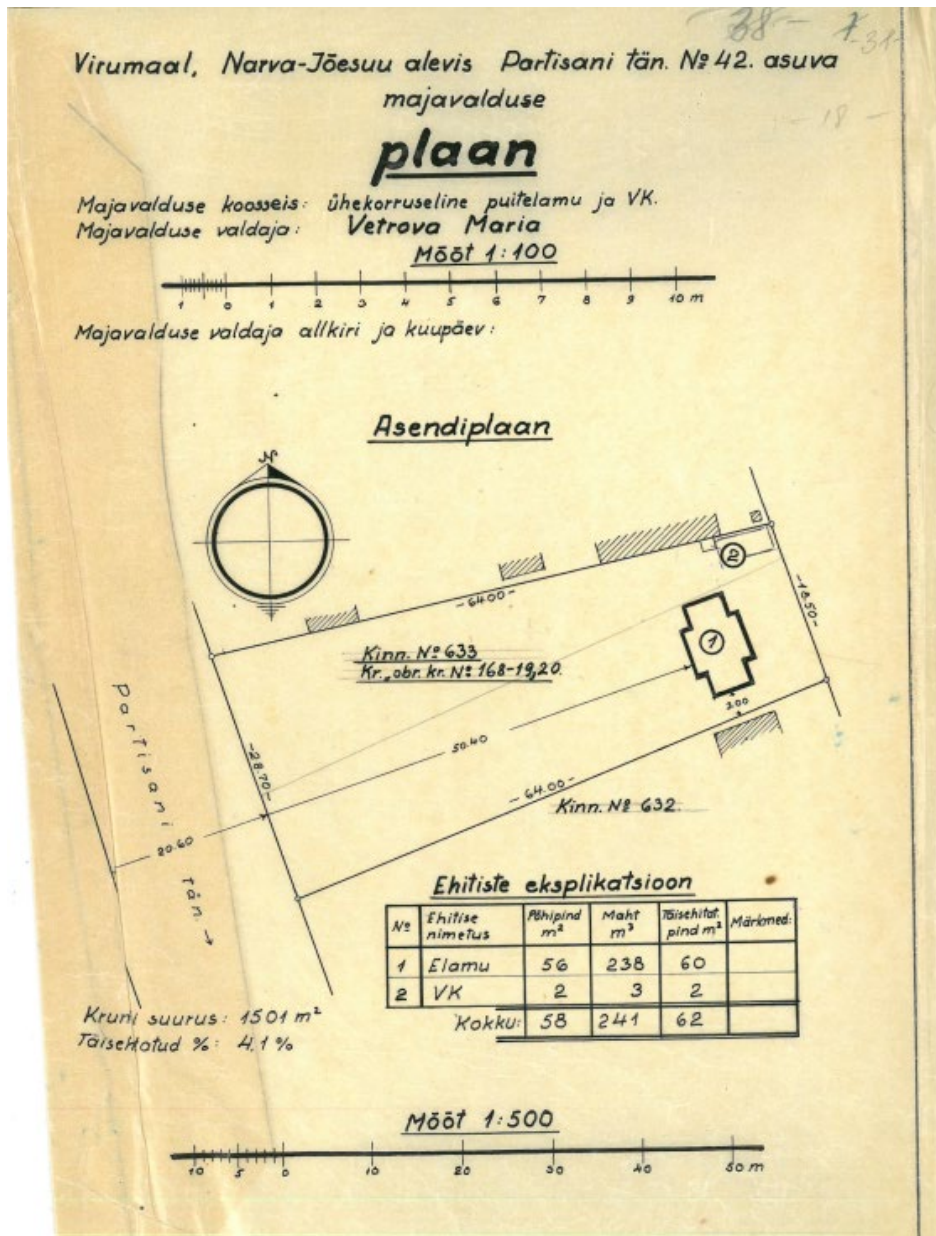
¹⁴ M. Ivask, S. Andrejeva ja M. Tuuders. Narva-Jõesuu – supelsaksad südames. Eesti Rahvustraamatukogu Digitaalarhiiv DIGAR(S). <https://www.digar.ee/viewer/ru/nlib-digar:327680/287744/page/21>

¹⁵ K. Hallas. Eesti puithitektuur / Eesti Arhitektuurimuuseum, Eesti muinsuskaitseinspeksioon. Tallinn, Eesti Arhitektuurimuuseum, Tehnoprint 1999, lk 23

¹⁶ Ajapaik. Stavenhagen, Wilhelm Siegfried. Stieglitz villa near Narva. 1867. Eesti Kunstimuuseum EKM j 34425:30 G 22827:30 <https://ajapaik.ee/photo/34437/stieglitz-villa-near-narva/>

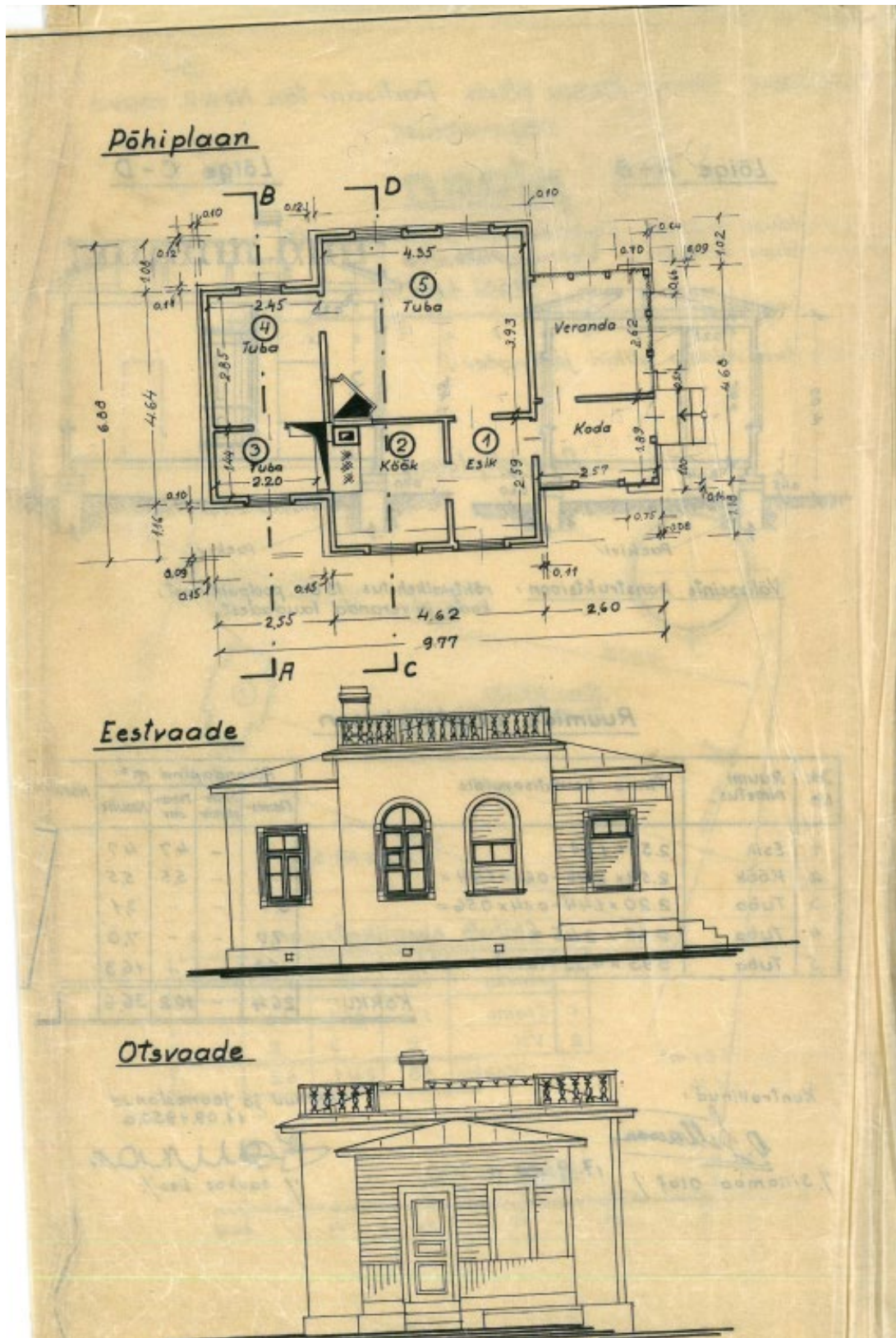
¹⁷ M. Ivask, S. Andrejeva ja M. Tuuders. Narva-Jõesuu – supelsaksad südames. Eesti Rahvustraamatukogu Digitaalarhiiv DIGAR(S). <https://www.digar.ee/viewer/ru/nlib-digar:327680/287744/page/21>

kahekordse maja, mis tänapäeval asub aadressil J. Poska 42a, aga ühekordne maja, mis ongi aadressiga J. Poska 42 pidi saama Haritoni poeg Pavel Vetrov (Lisa 5). Kohtu otsusega 1936. aastal saab Maria koos tütardega hoopis ühekordse maja, Pavel aga kahekordse maja (Lisa 6). Peale riigivõimu vahetust natsionaliseeriti kõik majad. Maja valduse sai pere tagasi peale Teise maailmasõda 50-ndates aastatel. Esmased arhiivist leitavad J. Poska asendiplaani ja maja plaanid on pärit aastast 1950 (Joonis 7, 8, 9).

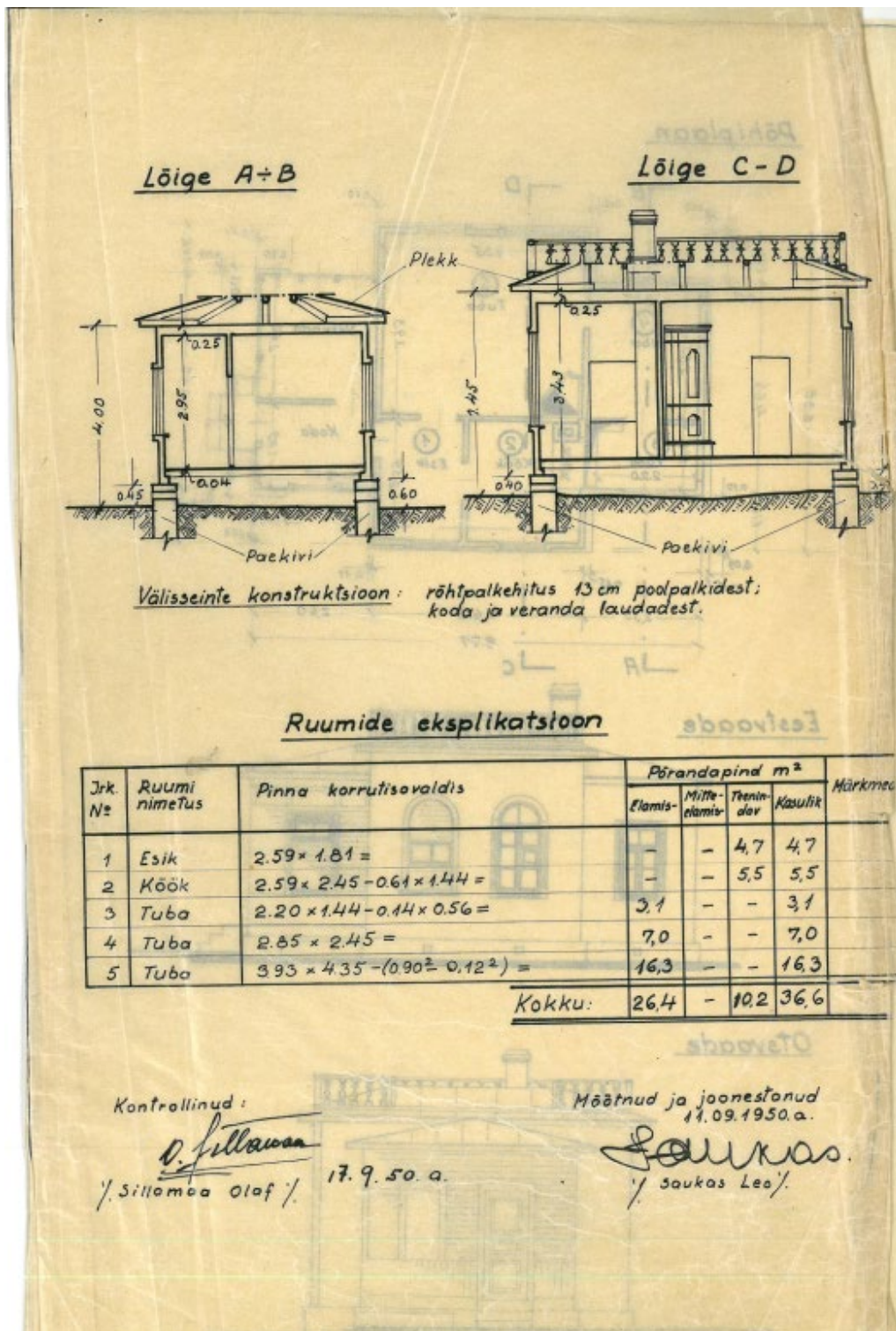
Joonis 7. Maja asendiplaan. 1950. ¹⁸

¹⁸ Narva-Jõesuu Linnavalitsus. Katastritunnus 51301:001:0160. 1950.

Joonis 8. Maja põhiplaan. 1950. ¹⁹

¹⁹ Narva-Jõesuu Linnavalitsus. Katastritunnus 51301:001:0160. 1950.

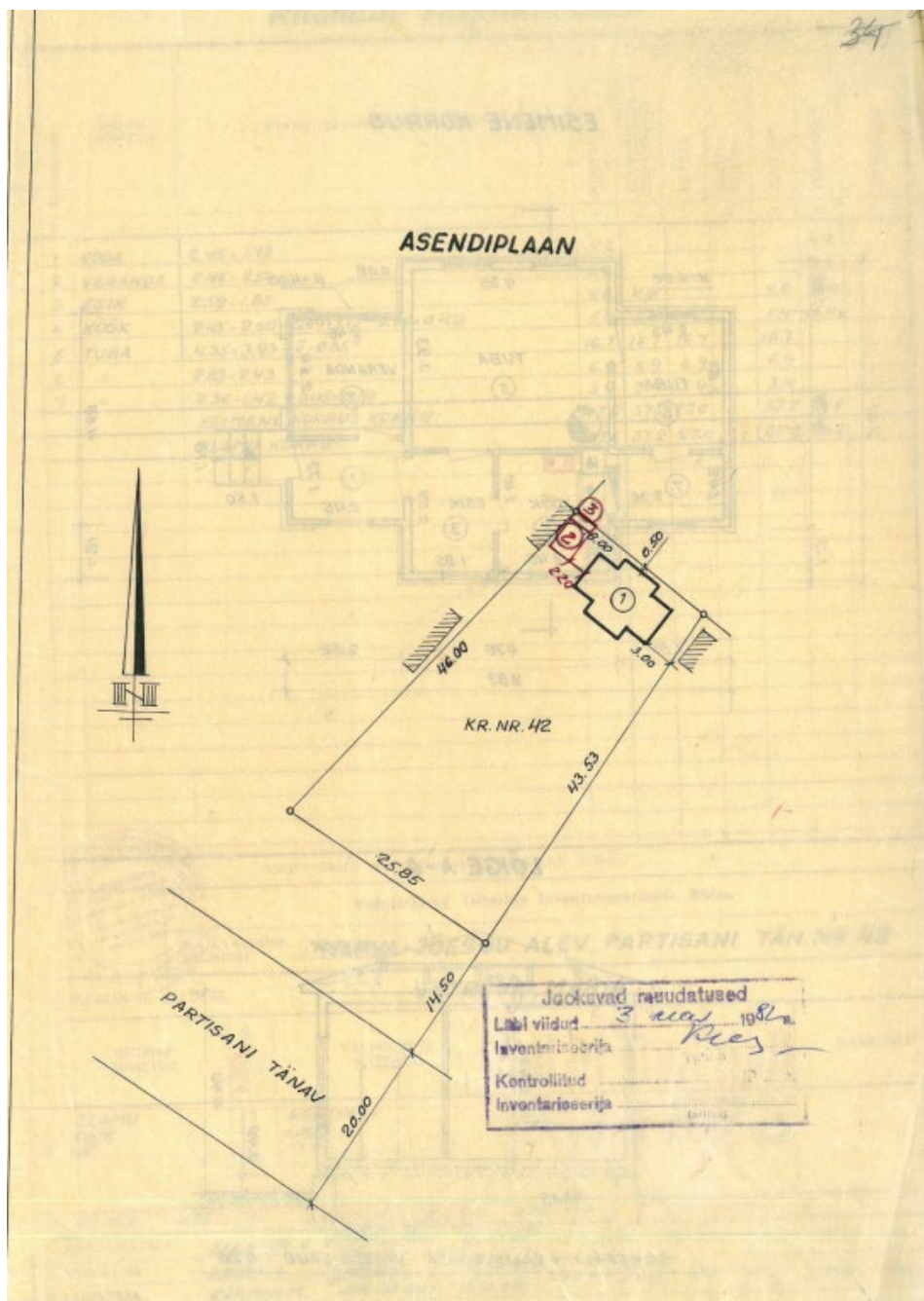

Joonis 9. Maja lõiged. 1950. ²⁰

1968. aastal Narva linna Tööraha Saadikute Nõukogu Täitevkomitee otsusega nr 177 kinnitati J. Poska valduse Maria Sergei t. Vetrov'ile. Sama otsusega Maria oli kohustatud tegema krundi ja maja plaani (Lisa 7).

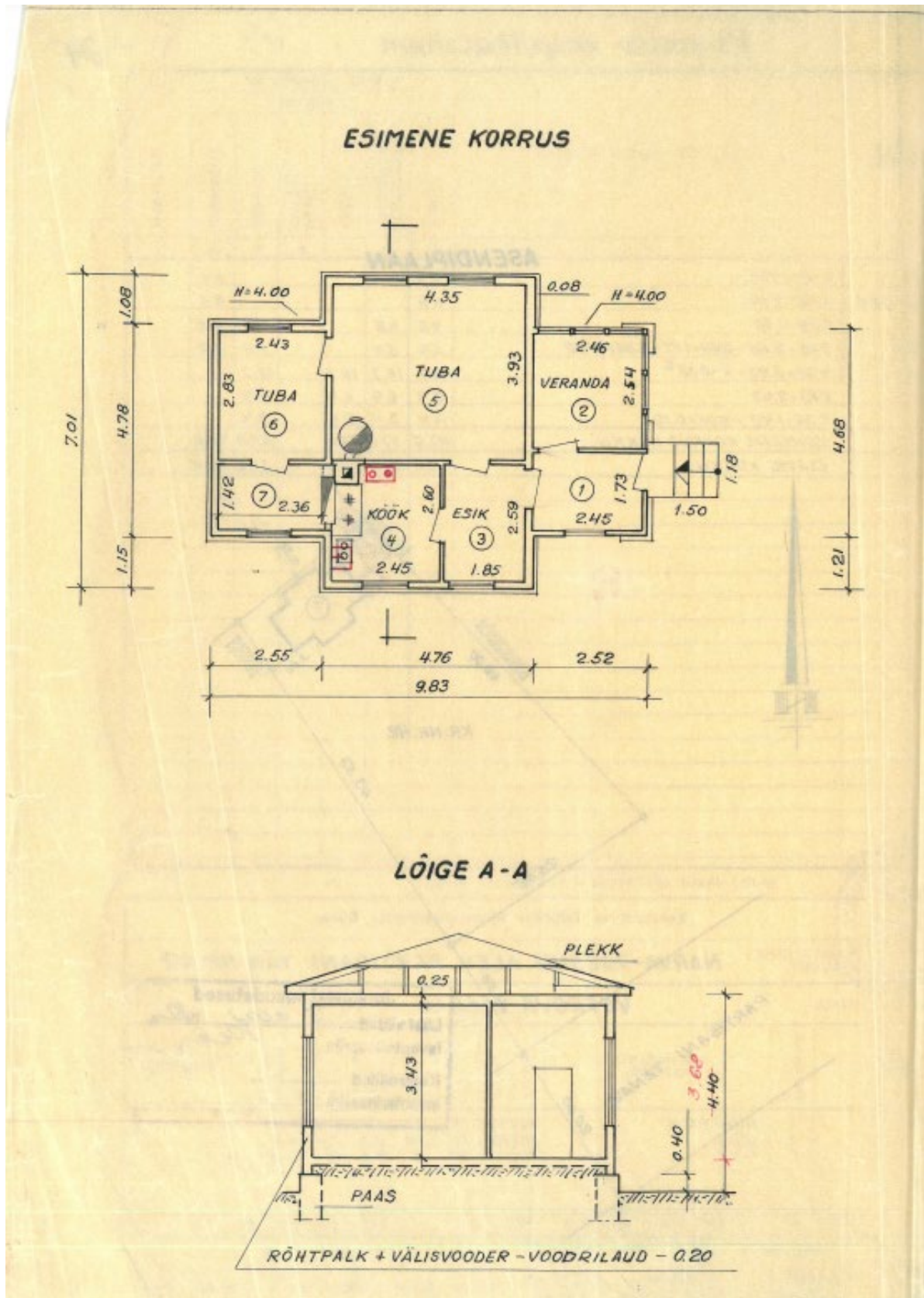
²⁰ Narva-Jõesuu Linnavalitsus. Katastritunnus 51301:001:0160. 1950.

J. Poska 42 hoone täpsed ehitusdaatumid puuduvad. Inventeerimisjoonised olid tehtud 1982. aastal.

Joonis 10. Maja asendi plaan. 1968. ²¹

²¹ Narva-Jõesuu Linnavalitsus. Katastritunnus 51301:001:0160. 1968.

Joonis 11. Maja esimese korruse plaan, lõige. 1968. a.²²

²² Narva-Jõesuu Linnavalitsus. Katastritunnus 51301:001:0160. 1968.

Ruumide eksplikatsioon

RUUMI NR.	RUUMI NIMETUS	PINNA ARVUTAMISE AVALDIS	HOONE ÜLDPIND M ²							MARKUSED
			KOKKU	SELLEST					TEENINDAV	
				ELURUUMIDE ÜLDKASULIK	ELAMIS	MITTE-ELAMIS	KASULIK			
10	3	4	5	6	7	8	9	10	11	
1	KODA	2.45 × 1.73	4.2					4.2		
2	VERANDA	2.46 × 2.54	6.2					6.2		
3	ESIK	2.59 × 1.85	4.8	4.8			4.8	4.8		
4	KÖÖK	2.45 × 2.60 - 0.64 × 1.17 - 0.60 × 0.42	5.4	5.4			5.4	5.4		
5	TUBA	4.35 × 3.93 - 0.35 ²	16.7	16.7	16.7		16.7			
6	"	2.83 × 2.43	6.9	6.9	6.9		6.9			
7	"	2.36 × 1.42 + 0.05 × 0.12	3.4	3.4	3.4		3.4			
ESIMENE KORRUS KOKKU:			47.6	37.2	27.0		37.2	20.6		
ELAMU KOKKU:			47.6	37.2	27.0		37.2	20.6		

SNIP-I JARGI ARVESTUSLIK ELAMISPIND KOKKU M

Kohtla-Järve Tehnilise Inventariseerimise Büroo

NARVA-JÕESUU ALEV, PARTISANI TÄN.NR.42

JAVALDUSE VALDAJA:

VETROVA, MARIA

EHITISE NIMETUS	Põhikorruse arv	VÄLISSEINTE MATERJAL	Katuse kotte-materjal	Kalle kraatides	Katuse pind m ²	Ehitise aluse pind m ²	Hoone maht m ³	Täis-ehitatud pind m ²	MARKUSED
ELAMU	1	RÕHTPALK	PLEKK	18	72	57.4	243	61.4	
KUUR	1	LAUD	ETERN	10	14	11.3	25	11.3	
WC	1	"	"	10	4	3.1	7	3.8	

NDI PIND . . . 975 . . . M²

KASUTATAV MA-ALA . . . 975 . . . M²

TÄISEHITATUD 6 %

OO JUHATAJA	SPEKTOR. A.	<i>M. J. J. J.</i>	6.11.68	INV. TOIMIK NR 70	FORM. ARV 3	MOOT 1 : 500
TROLLIJA	LAURI. A.	<i>J. Lauri</i>	17.10.68	TÖÖ NR. 730	LEHT. ARV 1	MOOT 1 : 100
ANISTAJA	KÄRMİK. M.	<i>M. K. M.</i>	9.10.68.			

Joonis 12. Maja ruumide eksplikatsioon. 1968. a. ²³

²³ Narva-Jõesuu Linnavalitsus. Katastritunnus 51301:001:0160. 1968.

Hilisemalt ei ole plaane ega projekti tehtud.

Plaanidel on näha (Joonis 10, 11, 12), et krundi suurus muutus 1501 m² pealt 1342 m² peale. Ning selle aja jooksul ümmargune plekkahi asendati uue ahju ja korstnaga. Kõik ruumid on jäänud samadeks sama otstarbega.

Kanaliseerimise puudumise tõttu kuivkäimla oli ehitatud majast eemal hoovis. Vesi oli majas olemas alates 1976. aastast ning hiljem oli paigaldatud väike boiler nõudepesu jaoks. Kaks aastat tagasi oli boiler vahetatud suurema vastu ning maja oli toodud ka kanalisatsioon. Siis paigaldati dušškabiin ja wc-pott majja, 1968. aasta plaanidel on see ruum nr 7.

1950. aasta plaanidel on näha hoone katusel balustraad, mis hilisematel plaanidel juba puudub. Balustraad puudub ka tänapäeval.

Tänapäeva J. Poska 42 maja vaated on toodud välja fotodel:

Joonis 13. Maja vaade eest läänest, J. Poska tänavalt. Foto: Katerina Laansoo, 2023

Joonis 14. Maja vaade küljelt kagust. Foto: Katerina Laansoo, 2023

Joonis 15. Maja vaade tagant idast. Foto: Katerina Laansoo, 2023

2. HOONE MATERJALIKASUTUS JA TEHNILISE SEISUKORRA KIRJELDUS

J. Poska 42 on ristikujulise põhiplaaniga sümmeetrilise teljesusega kaldkatusega rõhtpalkehitus.

2.1 Vundament ja sokkel

Hoonel on paekivist lintvundament. Vundamendi maapealne väline osa on krohvitud ja värvitud. Vundament on remonditud valesti: on kasutatud kitsast veelauda, mis ei kata vundamenti (Joonis 16 ja 17). Mõnes kohas on vundamendis mõra niiskuskahjustuse tõttu. (Joonis 18). Mõra on ainult krohvipinnas. Vundamendi seisukorda võib hinnata kui head; vajumist ei ole tuvastatud, kuid seda on vaja täpsemat uurimist.

J. Poska tänavalt vaadates hoone sokli eespoolt vasakul on krohv maha kukkunud (Joonis 16) Omanikuga intervjuust sain teada, et sokkel oli krohvitud ja värvitud umbes 5 aastat tagasi.

Joonis 16. Veelaud ei kata vundamenti. Soklilt krohv pudeneb maha. Foto: Katerina Laansoo, 2023

Joonis 17. Veelaud ei kata vundamenti. Soklilt krohv pudeneb maha. Foto: Katerina Laansoo, 2023

Joonis 18. Vundamendil mõra. Foto: Katerina Laansoo, 2023

Kuna vundamendi veelaud on kitsas ning ei kaitse sokli, sokkel on saanud niiskuskahjustusi. Veelaud on paigaldatud kohati vale nurgaga või on paindunud ning vesi võib sattuda esimese voodrilaua alla alumise palgi alla. Veelaua ja esimese voodrilaua vahel puudub tuulutus. See omakorda võib põhjustada alumise palgi mädanemise.

Enne vundamendi soojustamist oli palju rohkem tuulutusavasid (Joonis 8), mis said remondi käigus kinni pandud. See põhjustab liigniiskuse kogunemine põranda alla ning võib tekitada majavammi kasvu.

Lahendused:

- Hoone säilitamise seisukohast on oluline teha korda vundament ja sokkel. Lahtine krohv eemaldada, nurgalaud eemaldada, võtta ära alumine voodrilaud. Kogu hoone perimeetris peab vundamendi lahti kaevama ning selle üle kontrollima, et hinnata vundamendi seisukorda. Peale vundamendi lahtikaevamist kutsuda kohale ehitusinseneri. Vajadusel tellida konstruktiivse projekti. Kontrollima peab alumise palgi seisukorda. Tavaliselt need kohad on kõige rohkem kahjustatud niiskuse tõttu. Sellised elemendid on vaja ära vahetada. Kivide ja puit konstruktsioonide vahel peab olema hüdroisolatsioon.
- Soovitus taastada 1950-ndate olukorda – paekivi vundament. Selleks puhastada paekivi liivapritsiiga ning impregneerida.
- Paigaldada õige laiusega veelaud. Kindlasti jätta veelaua ja esimese voodrilaua vahele tuulutuse ava.
- Vundamendi tuulutusavasid peab tekitama samas mahus, mis oli enne kinni panemist.
- Sademevete ärajuhtimiseks rajada sokliäärne ~80cm laiune sillutisriba kaldega 5% majast eemale, vajadusel ja võimalusel rajada drenaažsüsteem. Sillutisriba võib olla betoonist kuid kõnniteekivist.
- Paigaldada vihmaveerennid ja sademeveetorud.

2.2 Välisseinad

Hoone on ehitatud rõht-palkkonstruktsiooniga 13 cm laiusega poolpalkidest (Joonis 19). Palkide vahed on takutatud ning laudis on paigaldatud puitlippidest sõrestikule. Laudise alla on paigaldatud tuuletõkke papp. Koda ja veranda on tehtud puitkarkassist. Veranda fassaadil oli 50-ndates kasutatud alumise vööna vertikaalne vooderlaudis, mis hilisem oli asendatud horisontaalsega (Joonis 21 ja 22).

Laudis on paigaldatud 60-ndates ning hiljuti üle värvitud (Joonis 20). Vana värv on puhastatud, aga halvasti.

Maja kasutatakse pigem suvel suvilana ning lisasoojustamiseks puudub vajadus.

Joonis 19. Algupärane rõhk-palkvälissein. Foto: Varkki pere arhiivist, 1958

Joonis 20. Värvitud voodrilaud. Foto: Katerina Laansoo, 2023

Joonis 21. Algupärane veranda välisvooder. Foto: Varkki pere arhiivist, 1958

Joonis 22. Horisontaalne vooder tervel hoonel. Foto: Varkki pere arhiivist, 1968

Lahendused:

- Säilitada vana laudis, üle värvimisel puhastada vanast värvist korralikumalt.
- Kui olemasolev laudis osaliselt kohati kahjustatud, siis on vaja ära vahetada uute aga sama profiiliga laudiste vastu. Olemasolevad akna ja uste piirdeliistud demonteerida, vana värvist puhtaks teha ning uuesti värvida.

2.3 Korsten

Uus ahi ja korsten oli laotud punasest tellisest 2000-ndates aastates ning nende sisukord on hea (Joonis 23, 24, 25). Kõik küttekahad ning lõõrid peab kontrollima korstnapühkija. Vajadusel peaks tegema küttesüsteemid puhtaks.

Joonis 23. Ahi. Foto: Katerina Laansoo, 2023

Joonis 24. Pliit. Foto: Katerina Laansoo, 2023

Joonis 25. Soojamüür. Foto: Katerina Laansoo, 2023

2.4 Katus

Hoonel on viilkatus kallega 16°, plekk-katus, mille vahetati välja viimase remondi käigus. Katusel oli 60-ndates valtsplekist lumetõke, painutatud valtsplekist veesuunaja, mis suunas vihmavee nurkadesse ning sealt juba vihmatorude kaudu hoonest kaugemale (Joonis 26). Täna katusel ei ole ei lumetõket ega veesuunajat. Samuti ei ole vihmavee renne ja -torusid paigaldatud (Joonis 27).

1950. aastal tehtud joonisel on näha balustraad, mis juba 1960. aastal fotol puudu.

Joonis 26. Katus 1960. aastal. Foto: Varkki pere arhiivist, 1968

Joonis 27. Katus tänapäeval. Foto: Katerina Laansoo, 2023

Lahendused:

- Soovitus on taastada katusel sama olukord, mis oli enne katuse remondi – paigaldada valtsplekist veesuunajad ning kindlasti sademeveetorud. Juhul, kui olemasolev katusekatte demonteeritakse, on vaja teostada järgmised ehitustööd:
 - demonteerida plekkkatte ning roov sarikatteni;
 - kontrollida sarikad; kahjustatud ning mädanenud puitelemendid on vaja ära vahetada, tugevdada;
 - paigaldada aluskatte kile distantssliist 50x50mm, roov. Peale seda paigaldatakse uus valtsplekkkatte.
- Oluline tingimus on tagada piisava tulutust konstruktsioonis.
- Soovitus oleks taastada balustraad nii nagu see oli 1950. aasta joonisel (Joonis 8).

2.5 Uksed ja aknad

Majas on nii välised kui ka sisemised uksed head värvitud täispuituksed (Joonis 28, 29, 30).

Joonis 28. Välisuks. Foto: Katerina Laansoo, 2023

Joonis 29. Välisuks. Foto: Katerina Laansoo, 2023

Joonis 30. Välisuks. Foto: Katerina Laansoo, 2023

Aknad on 1960-ndates vahetatud teistsuguse ruudustikuga akende vastu.

Praeguse akna klaasid on osaliselt kititud, osaliselt puitliistuga kinnitatud (Joonis 31). Liistu kasutamine ei ole hea, sest klaasi mööda pääseb sademevesi akna alumise raampusse, siseküljel valgub kondensvesi alusraami ja põhjustab selle mädanemise.²⁴

Joonis 31. Akna klaas osaliselt kititud, osaliselt puitliistuga kinnitatud. Foto: Katerina Laansoo, 2023

²⁴ J. Metslang. Vana maamaja: käsiraamat. Tallinn. Tammerraamat, 2012, lk 192

Lahendused:

- Soovitus taastada puitaknad samasuguse ruudustikuga, sama prossipulkade arvuga, kui nad olid 1950-ndates. Uute akende valmistamise ajal maksimalselt kasutada elemendid olemasolevast aknast: sulgevfurnituur ja hinged. Akende maha võtmise ajal vana aknad on vaja ettevaatlikult demonteerida nii, et ei kahjusta aknaid. Juhul, kui kasutame uue akna valmistamisel vanad detailid, need on vaja korrastada. Aknaid värviti nõukogude ajal kättesaadud juhusliku värviga, seetõttu võib värvi eemaldada ja katta uuega. Aknaplekid vahetada uute vastu. Furnituur puhastada ja töödelda korrosioonikaitsega.
- Kõik klaasid kitida.
- Paigaldada kahekordsed raamid.
- Kõik olemasolevad ukсед säilitada ning korda teha. Vana värv eemaldada, taastada kahjustatud puitdetailid ja värvida uuesti. Uksed reguleerida.
- Tööde käigus hinnata ja võimalusel paigaldada nii tule- kui aurutõkke teibid.

2.6 Aed, piire

Kinnistu ees on metallpostidel puitlippaed, millel on metallist jalakäija- ja autovärv (Joonis 32)

Joonis 32. Piirdeaed ja väravad (foto Google maps, jäädvustatud juuli 2019)

Lahendused:

- Metallväravad asendada puitlippidest väravate vastu ja värvida sama tooniga, mis on puitlippaed.

2.7 Põrandad

Majas on vana 200mm laiusega laudisest pruuni tooni õlivärviga värvitud põrand (Joonis 33).

Joonis 33. Olemasolev põrand. Foto: Katerina Laansoo, 2023

Kui maja kasutatakse suvilana, siis põrandad ei vaja lisasoojustust ning sel juhul vana värv võib maha lihvida. Seejärel kasutada kas mattlakki või toonitud õli.

Kui soovitakse põrand siiski soojustada, siis proovida saada kätte tervetena lauad. Kõigepealt lauad on vaja nummerdada, puitu vigastamata laagidest eemaldada, puhastada, asendada vajadusel kahjustatud ning pärast vanale kohale tagasi panna.²⁵

Peale laudist eemaldamist kindlasti on vaja kontrollida puittalad. Vajadusel talad tugevdada või proteseerida. Soojustada võib mineraal villaga, näitseks paksusega 200 mm. Ehitustööde käigus tagada piisava tulutust põranda all, nii et ei tekki pinna ja soojenduskihi vahel kondensaadi.

²⁵ J. Metslang. Vana maamaja: käsiraamat. Tallinn. Tammerraamat, 2012, lk 219

3. VÄÄRTUSED

J. Poska 42 maja ei asu miljööväärtuslikul alal ega ei ole miljööväärtuslik hoone. Puithoone suurim väärtus on hoone põhikehand, paekivist sokkel, palkidest välisseinad ja vettpidav katus.

Säilitatavate väärtuste loetelu:

1. Säilitada maksimaalselt algupärast välisvoodrilaudist;
2. Välis- ja siseuksed;
3. Paekivisillusvöö.

4. KOKKUVÕTE

Antud töö eesmärgiks oli uurida Narva-Jõesuus J. Poska 42 asuva hoone ajalugu, ajapikku tehtud renoveerimistöid ja materjalikasutust ning tehnilist olukorda. Töö ülesandeks oli samuti anda soovitusi hoone edaspidiste renoveerimistöde kohta, arvestades hoone ajalugu ning tänapäevast seisukorda.

Arhiiviuuringutes ei ole leitud esialgseid hoone plaane, samuti ei ole teada hoone projekteerinud arhitekti. Kuid hoone arhitektuur näitab selgeid jooni, et tegemist on isepärase Narva-Jõesuule iseloomuliku arhitektuuriga majaga.

Uuritava hoone ajaloo uurimisel on jõutud 1905. aastani, kust on pärit esimene säilinud kinnistu ostu-müügi tehingu info. Kõige varasemad majaplaanid on pärit 1950. aastast. Järgmised plaanid pärinevad 1968. aastast. Töö käigus on samuti uuritud perekonna valduses olevad fotod 1950st ja 1960st aastatest. Viidi läbi ka intervjuu kinnistu omanikega.

Tegemist on kaldkatusega rõhtpalkehitusega lintvundamendiga. Töö käigus on võimaluste piires üle vaadatud maja vundament, sokkel, välisseinad, korsten, katus, ukсед ja aknad, aed ja piire ning põrandad. Iga elemendi seisund on analüüsitud ning on antud soovitusel, mis on hädavajalikud ja soovitatud tööd, lähtuvalt nii maja tänapäevasest seisundist kui ka maja ajaloost.

J. Poska 42 maja ei asu miljööväärtuslikul alal ega ei ole miljööväärtuslik hoone. Samas majas on olemas väärtuslikke elemente, mis väärivad säilitamist ja taastamist. Nendeks on hoone põhikehand, paekivist sokkel, palkidest välisseinad ja vettpidav katus. Töös on välja toodud soovitusel nende elementide taastamiseks, tagamaks hoone ajaloolise väärtuse säilitamist ja maja tehnilise seisukorra parandamist.

J. Poska 42 hoone omanikud väga väärtustavad oma suvilana kasutatava maja ning soovivad võimalusel taastada seda algupärasel kujul ning teha seda õigete vahendite, võtmete ja materjalidega. Omanikud on huvitatud käesolevast tööst ning kavatses arvestada töös välja toodud soovitusel maja taastamisel.

5. KASUTATUD KIRJANDUS JA TEISED ALLIKMATERJALID

Arhiiviallikad

M. Ivask, S. Andrejeva ja M. Tuuders. Narva-Jõesuu – supelsaksad südames. Eesti Rahvustraamatukogu Digitaalarhiiv DIGAR(S). <https://www.digar.ee/viewer/ru/nlib-digar:327680/287744/>

Ajapaik. Stavenhagen, Wilhelm Siegfried. Stieglitz villa near Narva. 1867. Eesti Kunstimuuseum EKM j 34425:30 G 22827:30 <https://ajapaik.ee/photo/34437/stieglitz-villa-near-narva/>

Narva-Jõesuu Linnavalitsus. Katastritunnus 51301:001:0160. 1950, 1968

Rahvusarhiivi Tartu uurimissaal EAA.4187.1.2768. Eesti NSV Riiklik Ajaloo Keskarhiiv. Kinnistu toimik nr. 2768.

Intervjuud

Vestlus Natalja ja Niina Varkki, Sofia Chiesa. 1. V 2023. Märkmed autori valduses.

Internetiallikad

Maa-ameti kaardirakendus. [LINK 1 \(vaadatud 01.01.2023\)](#), autori joonis

Maa-ameti kaardirakendus. [LINK 2 \(vaadatud 02.02.2023\)](#), autori joonis

Maa-ameti kaardirakendus. [LINK 3 \(vaadatud 03.03.2023\)](#), autori joonis

Kirjandus ja publitseeritud allikad

K. Hallas. Eesti puitarhitektuur / Eesti Arhitektuurimuuseum, Eesti muinsuskaitseinspeksioon. Tallinn, Eesti Arhitektuurimuuseum, Tehnoprint 1999.

J. Metslang. Vana maamaja: käsiraamat. Tallinn. Tammerraamat, 2012.

L. Mihhailov. Narva jõe asulad: Narva-Jõesuust Vasknarvani. Tallinn: Tallinna Raamatutrükikoda 2016.

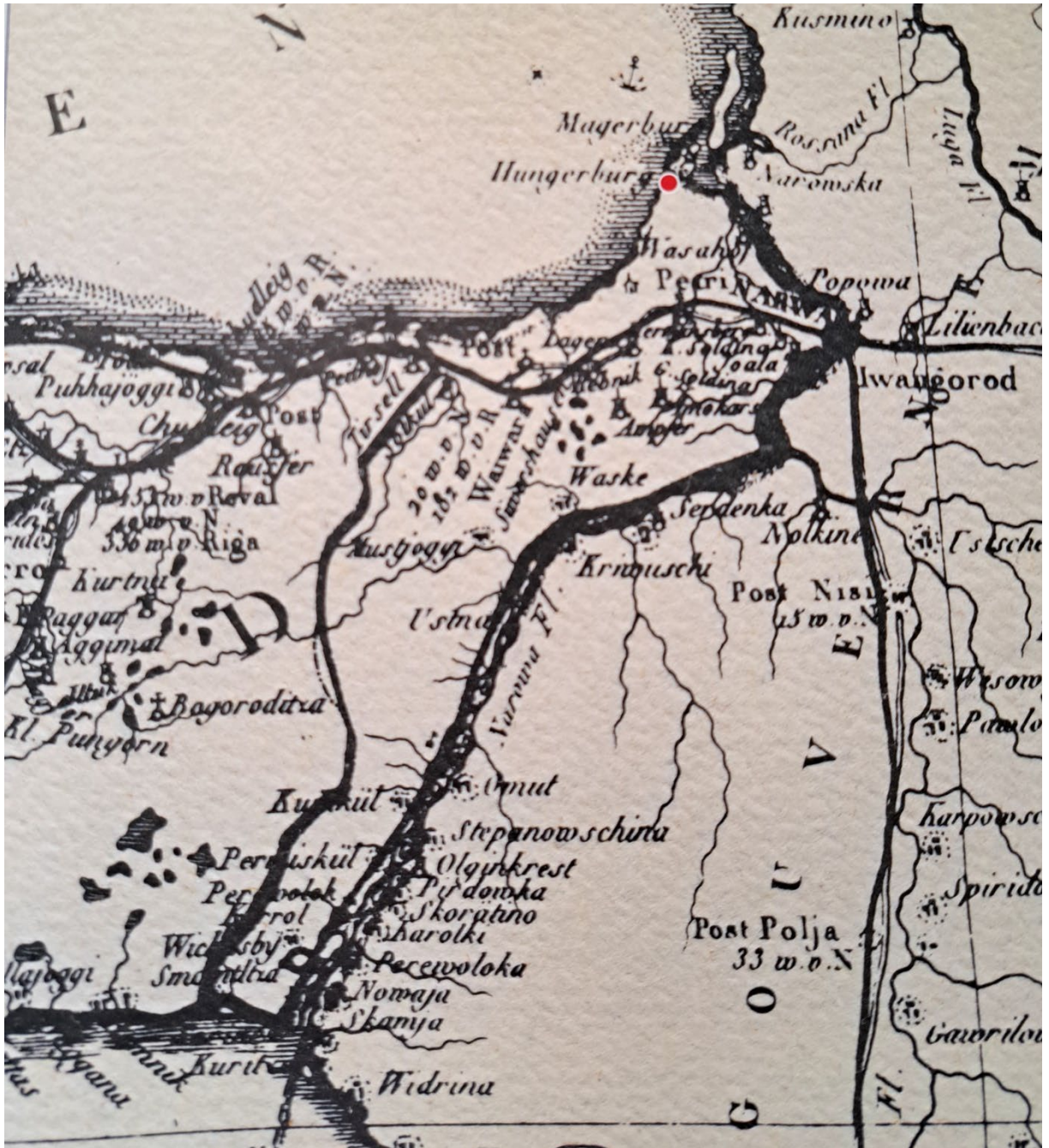
K. Tamber, T. Keva. Eesti NSV kuurordid. Moskva, APNi Kirjastus, Moskva 1988

L. Siibak, A.Paat, E. Tahvri. Puitpitsvilla. Narva-Jõesuu puitarhitektuur. AS Prisma Print. Tartu 2003.

LISAD

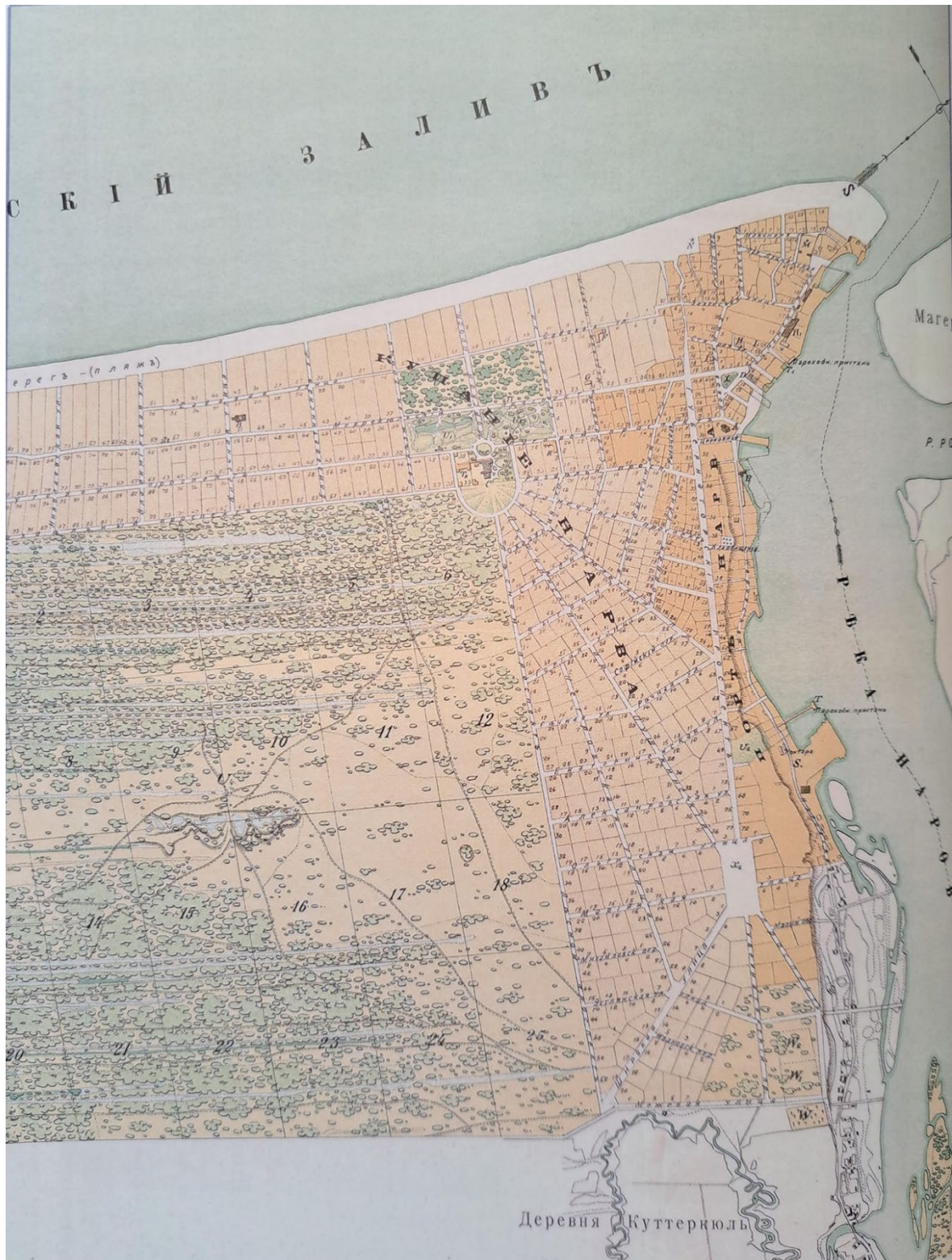
Lisa 1: Fragment L. A. Mellini kaardist. 1798.

Allikas: L. Mihhailov. Narva jõe asulad: Narva-Jõesuust Vasknarvani. Tallinn: Tallinna Raamatutrükikoda 2016, lk 68

Lisa 2: Maamõõtja Henrih Ebroki koostatud Narova-Jõesuu (Hunberburg ja Šmetske) kuurordi plaan. 1905.

Allikas: L. Mihhailov. Narva jõe asulad: Narva-Jõesuust Vasknarvani. Tallinn: Tallinna Raamatutrükikoda 2016, lk 82

Lisa 3: Asendiplan 1905. aasta.

Allikas: Rahvusarhiivi Tartu uurimissaal EAA.4187.1.2768. Eesti NSV Riiklik Ajaloo Keskarhiiv. Kinnistu toimik nr. 2768

Lisa 4 Ostu-müügileping 1905. aasta.

Allikas: Rahvusarhiivi Tartu uurimissaal EAA.4187.1.2768. Eesti NSV Riiklik Ajaloo Keskariiv. Kinnistu toimik nr. 2768

№ 11 № 884 Поступило в Крѣп. Отд. Уошмаръ 1905 г.
М. Ю.

Нарвскій Нотаріусъ
Иванъ Денисовичъ
ЛИННАМЯГИ.

20 Августа 1905 г. ВЪ ВЗЕНБЕРГСКОЕ КРѢПОСТНОЕ ОТДѢЛЕНІЕ.

№ 696.

Контора въ г. Нарвѣ, Вышгородск. ул.
д. № 6.

180 м. Гундуръ

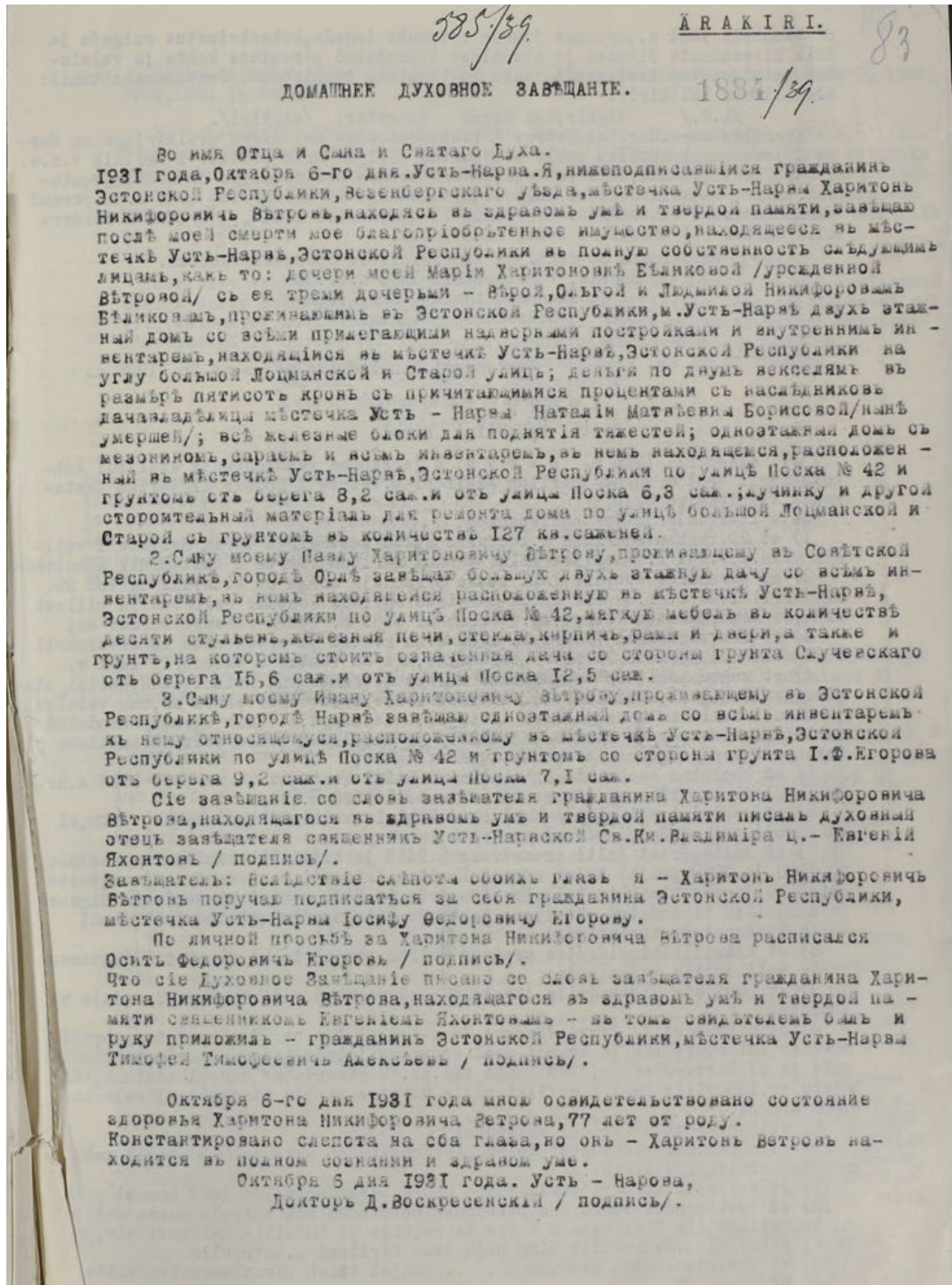
Представляя при семъ: I/ купчій контрактъ о продажѣ Александрю, Ларисю и Клавдію Сутгофъ своего наследственно-оброчнаго участка №108 въ м. Гунгербургъ/Портъ Нарва/, крѣп. отд. 180, въ удостовѣренномъ надписью Нарвской Городской Управы размѣрѣ въ 2774,9 квадр. саж., Харитону Никифорову Вѣтрову; 2/ двѣ копіи съ этого контракта и 3/ 3 руб. 25 коп. канцелярскихъ пошлинъ, покорнѣйше прошу Крѣпостное Отдѣленіе объ укрѣпленіи права наследственнаго оброчнаго пользованія участкомъ №108 въ вышеозначенномъ размѣрѣ за Харитономъ Вѣтровымъ и о выдачѣ крѣпостнаго акта подъ росписку Везенбергскаго Нотаріуса Э.Р. Гунніуса.

НОТАРІУСЪ: *М. Линнамяги*

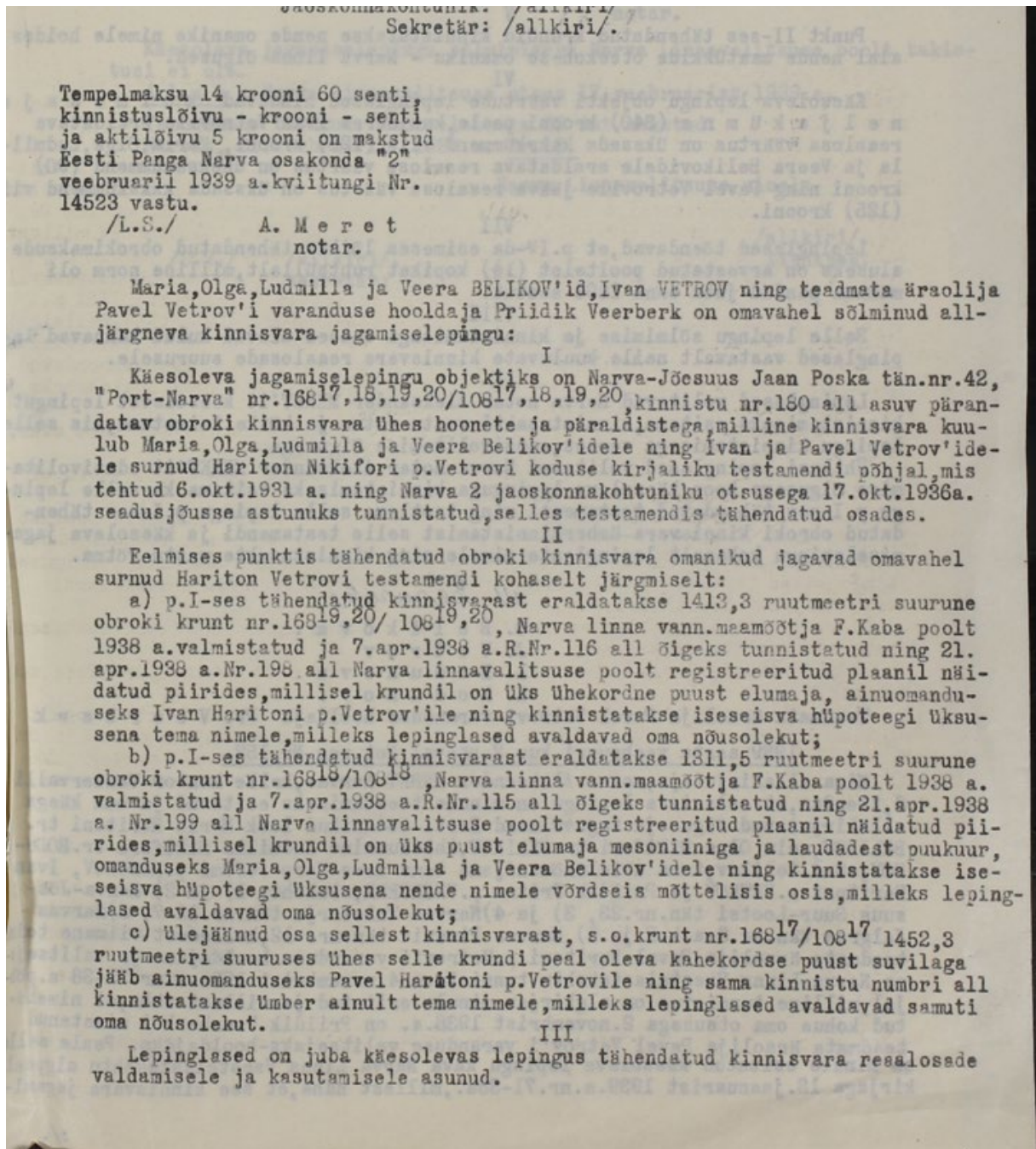
Lisa 5 H.Vetrovi testament 1931. aasta.

Allikas: Rahvusarhiivi Tartu uurimissaal EAA.4187.1.2768. Eesti NSV Riiklik Ajaloo Keskarhiiv. Kinnistu toimik nr. 2768

Lisa 6 Kinnisvara jagamiseleping 1939. aasta.

Allikas: Rahvusarhiivi Tartu uurimissaal EAA.4187.1.2768. Eesti NSV Riiklik Ajaloo Keskarhiiv. Kinnistu toimik nr. 2768

Lisa 7 Narva linna kohtu otsus. Kinnistu omistamise kohta. 1968. aasta.

Allikas: Rahvusrhiivi Tartu uurimissaal EAA.4187.1.2768. Eesti NSV Riiklik Ajaloo Keskarhiiv. Kinnistu toimik nr. 2768

